

ASPEKTY KONCEPCYJNE REGIONALNYCH SYSTEMÓW INFORMACJI PRZESTRZENNEJ W POLSCE

Jerzy Gaździcki

Polskie Towarzystwo Informacji Przestrzennej

Słowa kluczowe: informacja przestrzenna, region, system informacji przestrzennej, infrastruktura informacji przestrzennej, INSPIRE

Wstęp

W niemal wszystkich województwach urzędy marszałkowskie prowadzą działania zmierzające do praktycznego zastosowania nowoczesnych technologii geoprzestrzennych zgodnie ze swoimi potrzebami. W rezultacie, od kilkunastu już lat spontanicznie powstają regionalne systemy informacji przestrzennej, z których każdy pokrywa obszar jednego z 16 województw. Stan osiągnięty w poszczególnych regionach, czyli województwach, różni się znacznie pod względem treści informacyjnej, funkcjonalności, architektury i stopnia zaawansowania realizacji tych systemów, zwanych dalej systemami regionalnymi.

Dyrektywa INSPIRE i inne akty prawa unijnego wiążące się z informacją przestrzenną jako informacją publiczną oraz informacją o środowisku, a także ustawa o infrastrukturze informacji przestrzennej i związane z nią przepisy wykonawcze w istotny sposób wpływają na funkcjonowanie i doskonalenie systemów regionalnych już istniejących oraz tworzenie systemów, które znajdują się dopiero w fazie projektowania.

Nowym impulsem w tym zakresie jest strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, znana pod nazwą *Europa 2020*, która określa kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej. Strategia ta obejmuje *Europejską agendę cyfrową* zmierzającą do maksymalnego korzystania z potencjału technologii informacyjno-komunikacyjnych. Zaplanowano konkretne działania wpływające między innymi na tworzenie, funkcjonowanie i praktyczne użytkowanie informacji przestrzennej.

Cele systemu regionalnego

Podstawowym celem systemu regionalnego powinno być zapewnienie dogodnego dostępu do wiarygodnej informacji przestrzennej o regionie różnym jej użytkownikom: organom administracji, instytucjom, przedsiębiorstwom i mieszkańcom regionu zgodnie z ich potrzebami. Według zasad INSPIRE dostarczana informacja powinna być kompleksowa, pozyski-

wana z uwzględnieniem wszelkich niezbędnych źródeł: systemów informacyjnych, baz danych i rejestrów, niezależnie od tego gdzie, przez kogo i na jakim szczeblu administracji są one prowadzone. Stosowane rozwiązania organizacyjne i technologiczne powinny zapewniać możliwość łącznego korzystania z danych otrzymywanych z różnych źródeł informacji.

Cele szczegółowe zależą od regionu i jego priorytetów, np. dla Podlaskiego Systemu Informacji Przestrzennej cele te określono, jak następuje:

- *optymalizacja procesów decyzyjnych administracji publicznej wszystkich szczebli,*
- *zwiększenie skuteczności ochrony środowiska,*
- *usprawnienie działania służb zarządzania kryzysowego,*
- *usprawnienie procesów planistycznych na poziomie regionalnym,*
- *podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa,*
- *wsparcie polityki regionalnej i usprawnienie pracy Urzędu Marszałkowskiego,*
- *wsparcie uczestnictwa regionu w projektach i programach unijnych.*

Powszechnie zwraca się uwagę na cele wynikające ze znaczącego wkładu systemów regionalnych do rozwoju elektronicznej administracji oraz ich udziału w realizacji strategii rozwoju w skali województwa.

Integracyjna rola systemu regionalnego

System regionalny może i powinien być środkiem integracji w regionie. W pierwszej kolejności chodzi tu o integrację działań organów i jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego zarówno na szczeblu powiatowym, jak też gminnym. Jak pokazują doświadczenia mazowieckie, system regionalny stanowi dogodną podstawę pożytecznych wspólnych przedsięwzięć urzędu marszałkowskiego oraz urzędów powiatów i gmin realizowanych w zakresie elektronicznej administracji, szkolenia kadr i wprowadzania postępu technicznego. Korzystając z dostępnych środków pomocowych aktywizowane są znaczne zespoły ludzkie, co wpływa pozytywnie na kształtowanie społeczeństwa informacyjnego i społeczeństwa obywatelskiego w regionie.

System regionalny służy również do promowania regionu, w tym do upowszechniania wiedzy o jego walorach geograficznych i kulturowych oraz szczególnych cechach gospodarczych i społecznych, a także do udostępniania informacji interesujących inwestorów i turystów. Należy przy tym zwracać uwagę na możliwości korzystania z szeroko pojętych funkcji edukacyjnych systemu regionalnego w szkolnictwie.

Źródła danych udostępnianych przez system regionalny

Zbiory danych przestrzennych udostępnianych przez geoportal systemu regionalnego można podzielić na zbiory:

- własne systemu, tj. zbiory danych, które są gromadzone i prowadzone w ramach tego systemu zgodnie ze szczególnymi cechami regionu i wiążącymi się z nimi jego specyficznymi potrzebami,
- pochodzące ze źródeł ogólnokrajowych objętych infrastrukturą informacji przestrzennej (IIP) tworzoną na podstawie ustawy o IIP, dyrektywy INSPIRE oraz przepisów resortowych,

- pochodzące ze źródeł regionalnych działających w regionie,
- pochodzące ze źródeł lokalnych (powiatowych, miejskich i gminnych) działających na podstawie przepisów resortowych, zwłaszcza w zakresie geodezji i kartografii.

Zbiorem tym przyporządkowywane są odpowiednie standardowe usługi zapewniające możliwości korzystania z systemu przez sieć, czyli usługi zwane sieciowymi, które szczegółowo są opisane w dyrektywie i odpowiednich rozporządzeniach INSPIRE.

Przepisy prawne i standardy

System regionalny należy traktować jako uzasadnione i potrzebne rozszerzenie IIP, które uwzględnia szczególne, regionalne potrzeby województwa. Jednakże, aby system ten realizował stawiane przed nim cele i zadania, powinien on być dostosowany do:

- przepisów krajowych określonych ustawą o IIP, ustawą o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, ustawą *Prawo geodezyjne i kartograficzne* oraz innymi ustawami dotyczącymi informacji przestrzennej, a także do wynikających z tych ustaw przepisów wykonawczych, zwłaszcza do rozporządzeń dotyczących systemów i baz danych powiązanych tematycznie z systemem regionalnym,
- przepisów unijnych określonych dyrektywą INSPIRE, dyrektywą o ponownym wykorzystaniu informacji publicznej oraz innymi aktami prawa unijnego dotyczącymi informacji przestrzennej, a w tym do odpowiednich przepisów wykonawczych, zwłaszcza do rozporządzeń Komisji Europejskiej w sprawie danych i usług INSPIRE.

Poza prawem europejskim i krajowym do systemu regionalnego odnoszą się, oczywiście, odpowiednie akty prawa miejscowego, które muszą być zgodne ze wszystkimi wyżej wymienionymi aktami powszechnie obowiązującymi.

Ogólnie obowiązujące regulacje dotyczące interoperacyjności wprowadza ustawa z dnia 12 lutego 2010 r. nowelizująca ustawę o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne oraz niektórych innych ustaw. Stwierdza się tam w punkcie 11, że:

Podmiot publiczny używa do realizacji zadań publicznych systemów teleinformatycznych spełniających minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz zapewniających interoperacyjność systemów na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności.

Z kolei w finalnej wersji projektu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 lipca 2011 r. dotyczącego Krajowych Ram Interoperacyjności pisze się wyraźnie (§ 4 ust.1):

Interoperacyjność osiąga się przez:

- 1) *ujednoczenie, rozumiane jako zastosowanie tych samych norm, standardów i procedur przez różne podmioty realizujące zadania publiczne, lub*
- 2) *wymiennność, rozumianą jako możliwość zastąpienia produktu, procesu lub usługi bez jednoczesnego zakłócenia wymiany informacji pomiędzy podmiotami realizującymi zadania publiczne lub pomiędzy tymi podmiotami a ich klientami, przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymagań funkcjonalnych i pozafunkcjonalnych współpracujących systemów, lub*
- 3) *zgodność rozumianą jako przydatność produktów, procesów lub usług przeznaczonych do wspólnego użytkowania, pod specyficznymi warunkami zapewniającymi spełnienie istotnych wymagań i przy braku niepożądanych oddziaływań.*

W wyniku dostosowania się do obowiązujących przepisów prawa, które korzystają ze światowego dorobku naukowego i technicznego oraz uwzględniają ogólnie przyjęte standardy, stwarza się niezbędne warunki dla zapewnienia interoperacyjności, czyli w tym przypadku możliwości:

- 1) współdziałania danego systemu regionalnego
 - z infrastrukturą tworzoną na podstawie dyrektywy INSPIRE, ustawy o IIP i przepisów branżowych, w tym z węzłami infrastruktury służby geodezyjnej i kartograficznej,
 - z systemami funkcjonującymi na poziomie regionalnym, zwłaszcza z analogicznymi systemami w sąsiednich województwach,
 - z innymi systemami funkcjonującymi na poziomie wyższym (krajowym) i niższym (lokalnym),
- 2) łącznego korzystania z różnych zbiorów i usług w obrębie systemu regionalnego w powiązaniu z usługami elektronicznej administracji.

Cechy docelowego systemu regionalnego

Systemy regionalne będą niewątpliwie ewoluowały w kierunku regionalnych infrastruktur informacji przestrzennej, w coraz większym stopniu uwzględniając wymogi prawa europejskiego i polskiego oraz znaczące postępy technologii w tym zakresie. Docelowy system regionalny powinien charakteryzować się w szczególności:

- powszechnym dostępem do objętych systemem zasobów, tj. zbiorów i usług danych przestrzennych, z ograniczeniami wynikającymi z odrębnych przepisów,
- interoperacyjnością w jej rozumieniu podanym w rozdziale „Przepisy prawne i standardy”,
- zastosowaniem metadanych opisujących zasoby systemu i ułatwiających wyszukiwanie i ocenę tych zasobów zgodnie z potrzebami użytkownika,
- możliwością czynnego uczestnictwa w tworzeniu i funkcjonowaniu infrastruktury przez inne podmioty zainteresowane informacją przestrzenną na obszarze województwa i dysponujące własnymi zasobami,
- architekturą infrastruktury zorientowaną na usługi,
- współdziałaniem usług danych przestrzennych z usługami elektronicznej administracji.

Wnioski

1. Systemy regionalne tworzone przez urzędy marszałkowskie w poszczególnych województwach wnoszą swój istotny wkład do rozwoju regionów, przyczyniając się jednocześnie do rozwoju infrastruktury informacji przestrzennej w Polsce.
2. Systemy regionalne powinny być rozwijane tak, aby:
 - spełniały obowiązujące przepisy prawa w zakresie informacji przestrzennej oraz informatyzacji,
 - stawały się infrastrukturami regionalnymi spełniającymi wymogi interoperacyjności,
 - uwzględniały potrzeby elektronicznej administracji.

3. Dążąc do zapewnienia ścisłej współpracy urzędów marszałkowskich w dziedzinie systemów regionalnych, proponuje się utworzenie Zespołu Porozumiewawczego Regionalnych Systemów Informacji Przestrzennej składającego się z przedstawicieli marszałków województw. Zespół ten powinien współdziałać z Głównym Geodetą Kraju oraz Radą Infrastruktury Informacji Przestrzennej w zakresie wynikającym z regulacji ustawowych. Autor wyraża nadzieję, że propozycja niniejsza zostanie przedyskutowana i skonkretyzowana podczas XXI konferencji PTIP.

Przedstawione powyżej wnioski, po ich odpowiednim dostosowaniu, mogą być również odniesione do lokalnych systemów informacji przestrzennej, w szczególności do systemów miast metropolitalnych.

Źródła internetowe

Dyrektywa, przepisy wykonawcze i inne materiały INSPIRE: <http://inspire.jrc.ec.europa.eu/>

EUROPA 2020: http://ec.europa.eu/europe2020/index_pl.htm

Materiały Komitetu Regionów UE: www.cor.europa.eu/

Materiały dotyczące systemów regionalnych: strony internetowe urzędów marszałkowskich oraz geoportale systemów regionalnych

Repozytorium, leksykon i inne materiały PTIP: www.ptip.org.pl

Ustawa, rozporządzenia i inne materiały IIP: www.radaip.gov.pl

Streszczenie

W Polsce od kilkunastu już lat spontanicznie rozwijają się regionalne systemy informacji przestrzennej, których pierwszoplanowym przeznaczeniem jest wspieranie działań urzędów marszałkowskich w poszczególnych województwach. Rozwój tych systemów jest obecnie kształtowany przez dyrektywę INSPIRE, jej transpozycję w postaci ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej oraz przez odpowiednie przepisy wykonawcze dotyczące infrastruktury informacji przestrzennej i ram interoperacyjności

W artykule naświetla się konsekwencje wprowadzanych regulacji, zwracając uwagę na konieczność rozumienia systemu tego rodzaju, jako podstawy regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej. Określone są szeroko pojęte cele systemu, ze zwróceniem uwagi na jego integracyjną rolę oraz źródła danych. Scharakteryzowano uwarunkowania prawne, przedstawiając cechy systemu docelowego. Na zakończenie podano wnioski stwierdzające potrzebę dalszego rozwoju regionalnych systemów informacji przestrzennej, zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz zalecające podjęcie w tym zakresie odpowiednio zorganizowanej współpracy międzyregionalnej.

prof. dr hab. inż. Jerzy Gaździcki
gazdzicki@post.pl